

Fuat SEVİMAY, *Çeviri'bilirsin! Edebiyatın Gizli Kahramanlığı Hakkında Notlar*, Hep Kitap, İstanbul, 2018, 136 s.

Öğr. Gör. Dr. Alize Can Rençberler

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7187-6614>

Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Edirne – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 13.05.2019
Kabul: 19.06.2019
On-line Yayın: 30.06.2019

Anahtar Kelimeler

Kitap Değerlendirmesi

DOI: 10.9761/JASSS8074

Öz

Atıf Bilgisi / Reference Information

Can Rençberler, A. (2019). FUAT SEVİMAY, *Çeviri'bilirsin! Edebiyatın Gizli Kahramanlığı Hakkında Notlar*, Hep Kitap, İstanbul, 2018, 136 s. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 75, Summer, p. 477-480.

Fuat SEVİMAY, *Çeviri'bilirsin!: Edebiyatın Gizli Kahramanlığı Hakkında Notlar*, Hep Kitap, İstanbul, 2018, 136 p.

Lect. Dr. Alize Can Rençberler

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7187-6614>

Trakya University, Faculty of Literature, Department of Translation and Interpreting, Edirne – TURKEY

Article History

Submitted: 13.05.2019

Accepted: 19.06.2019

Published Online: 30.06.2019

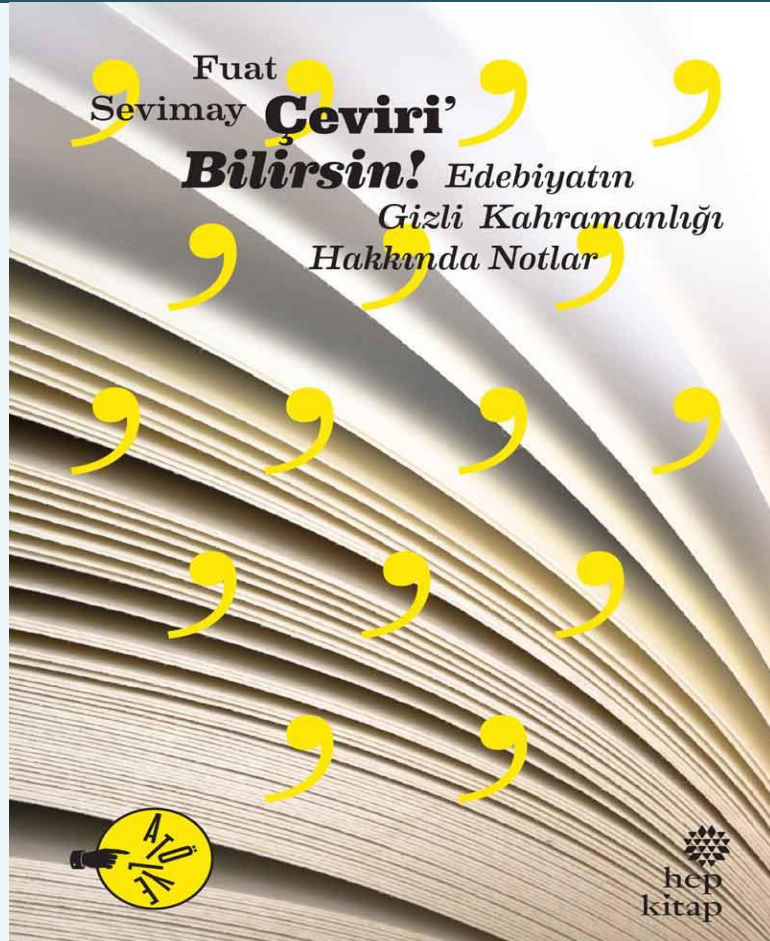
Key Words

Book Review

DOI: 10.9761/JASSS8074

Abstract

Diğer metin türlerinden farklı olarak edebi metinler yazarın sözcükleri anlambilimsel çeşitlilikle kullandığı ve çeşitli türler yoluyla okuruna farklı okuma olanakları sunduğu yapıtlardır. Edebiyat çevirisi ile bu yapıtlar kültürel dolaşıma açılmış ve erek okurların beğenisine sunulmuş olur. Bu kültürel dolaşımı gerçekleştirmek için özgün metinlerin ağırlığını yüklenip çevirinin çetrefilli yollarından geçen ve çeviri metnini erek okurla buluşturan çevirmene bir hayli iş düşmektedir. Uzun yıllar edebiyat alanında profesyonel olarak çeviri yapan Fuat Sevimay deneyimlerini bir kitapta toplamış ve çeviri ile ilgilenen genç çevirmenlerin ve çeviriye ilgi duyanların bu zorlu yolu yürürken kullanabileceği bir rehber olarak sunmuştur.

2018 yılının Mayıs ayında Hep Kitap tarafından yayımlanan kitabın altı sayfalık *İlk Sözler* bölümünde yazar, çeviriyi bağlam, sözdizimi, kelime seçimi, yazarın niyeti, çevirmenin üslubu, anlam ve şive gibi olgular ekseninde inceleyeceğini ve bunları somutlaştırmak için kendisinin James Joyce’u çevirirken edindiği deneyimlerden (kendi tabiri ile en iyi bildiği yerden) ve önemli yazarların çeviri örneklerinden yararlanacağını kendine has üslubuyla belirtmektedir. Profesyonel olarak İngilizce ve İtalyancadan çeviriler yapan yazar, edebiyat çevirisine dair ipuçları veren çalışmasının amacını “...deneyim paylaşmak, çevirinin okurla buluşan tarafına dair deneyimleyip öğrendiğim noktalara dikkat çekmek, çeviribilimin kuramsal tarafının, pratiğe yansımaları gereken yönlerinin peşine düşmek” (Sevimay, 2018, s. 10) şeklinde tanımlamaktadır. Hem yazar hem de ödüllü çevirmen kimliğine sahip Sevimay çalışmasının çeviri yapmak isteyen ancak nereden başlayacağını bilmeyen, çeviri yaparken endişe duyan, çeviriye ve dile dair küçük hatalardan kaçınmak ve dili kültürlerarası bir iletişim aracı olarak kullanmak isteyen çevirmenler için faydalı olacağı görüşündedir. Son olarak yazar önsöz niteliği taşıyan bu bölümde kitapta ‘Deneme’ başlığıyla bulunan bölümlerle ve bu bölümlerin dışında kalan, alanın önde gelen isimlerinden alıntılar yaptığı ve epigraflarla süslediği diğer bölümlerle ilgili okuru bilgilendirmektedir. Yazar, ‘Deneme’ bölümlerinin katıldığı atölye çalışmalarında farklı deneyimlere sahip çevirmenlerce yapılmış çeviri örneklerinden; diğer bölümlerin ise kendisinin Joyce’dan yaptığı çevirilerde farklı noktalarda edindiği deneyimlerden oluştuğunu belirtmektedir.

Deneme 1 bölümünde Joyce’un *Sanatçının Delikanlılık Portresi* başlıklı eserinin çok kısa bir bölümüne, eserle ilgili kısa açıklamaya ve metnin farklı çevirmenlerce yapılmış altı çevirisine ve çeviri örneklerinin farklı bağlamlarda karşılaştırmasına yer vermektedir. *Yazarı Tanumanın Önemi: Yazarın Niyetine Ortak Olma* başlıklı bölümde Sevimay edebiyat çevirisi yaparken yalnızca metnin değil aynı zamanda metnin yazarının *düşünce ikliminin* de aktarılması gerektiğini Virginia Woolf, Leyla Erbil ve James Joyce gibi usta yazarları örneklerine dâhil ederek belirtmektedir. Türkçeye eşsiz çeviriler kazandırmış Can Yücel ve Tahsin Yücel’i ele alarak oluşturduğu *Çeviride Üslup: Çeviride Tek Doğru Yoktur* bölümünde ise “çevirmenin, yazarın niyet ve anlatısını aşma inisiyatifi yoktur. Sınırları bellidir. Ancak bu sınırlar dâhilinde kendi seçimlerini yapma özgürlüğüne de her zaman sahiptir” (s. 39) şeklinde görüş bildirmektedir. *Duyguyu Yakalamak* başlıklı bölümde Sevimay kaynak metnin sözcüklerinin karşılığını bulup estetik bütünlüğü bozmayacak şekilde hem metnin hem de metindeki karakterlerin duygusunu aktarmanın önemini vurgulamaktadır.

Deneme 2 bölümünde *Deneme 1*’de olduğu gibi Joyce’un *Ulysses* eserinden bir kısa bölüme ve yedi çevirisine yer vermektedir. Yazar, çevirmenin genel kültürü, metindeki öge ve mantık dizilimi, sahnelerin zihinde canlandırılması, vb. gibi odak noktalarında çevirileri karşılaştırmaktadır. *Sahneyi Görmek Ve Göstermek* bölümünde Sevimay çevirmenlere yazarın yarattığı sahneyi önce gözlerinde canlandırmalarını ardından okura aktarmalarını öğütlemektedir. Çeviride cümlelerin ve kelimelerin mantığının saklı olduğu bağlam ve sözdizimi olgusunu ise *Bağlam ve Sözdizimi* başlıklı bölümde ele almaktadır. *Kelime Hazinesi ve Türkçenin İmkânları* adlı bölümde çevirmenlerin çeviri metinlerini lezzetli kılmakla yükümlü olduğuna vurguda bulunarak sunduğu örnekler üzerinden edebi çevirinin bire bir

kelime karşılığı bulmanın çok ötesinde olduğunu altını çizmektedir.

Joyce'un *The Dead* adlı eserinin giriş bölümüne ve farklı çevirmenlerce yapılmış dört çevirisine yer verdiği *Deneme 3* bölümünde noktalama işaretlerinin kullanımı, yazarın metnine yaklaşımı ve çevirmenlerce bu yaklaşımın çeviriye yansıtılması, üslup ve sözcük seçimi gibi konular çerçevesinde çevirileri incelemektedir. *Diyalogda İnandırıcılık* başlığında Joyce'un *Ulysses*inden sunduğu örneklerle yazarın edebi karaktere kazandırdığı diyalog sözlerinin çeviride eğreti durmaması için yapılması gerekenleri sıralarken *Noktalama İşaretleri ve Cümle Parçalayıp Bütünleme* bölümünde farklı dillerden verdiği örneklerle noktalama işaretlerinin kullanımına dikkat çeker ve yazar tarafından kasıtlı olarak yazılmış uzun bir cümlenin çevirmen tarafından bölünmesinin metnin yazarına karşı saygısızlık olduğunu açık ifadelerle anlatmaktadır. *Farklı Metin Türlerine Yaklaşım* bölümünde yazar ele aldığı değişik metin türlerine dair örnekler üzerinden her metin türünün kendine has özelliklerinin olduğunu belirtmekte dolayısıyla çevirmenlerin şiir, tiyatro, çocuk edebiyatı, vb. türlerde nitelikli çevirmenlerin kaleminden çıkan çevirileri irdelemesinin faydalı olacağı görüşündedir.

Deneme 4 bölümünde yazar, çeviri yaparken eşanlamlı kelimelerin, bağlaçların, fiil kiplerinin, noktalama işaretlerinin kullanımını, metnin tınısının, cümle duygusunun ve vurgusunun çevrilmesini Joyce'un *Sanatçının Delikanlılık Portresinden* seçtiği bölümler ve bunların altı farklı çevirisi yoluyla okurla buluşturmuştur. *Sevimay, Nederen Başlamalı?: Yazmanın Çeviriye Katkısı* adlı bölümde profesyonel olarak çeviri yapmak isteyenlere işe öncelikle kendi metinlerini kaleme almakla başlamalarını ve yazarken edindikleri pratikle çeviriye yaklaşımlarını karşılaştırmalarını tavsiye etmektedir. *Özel İsimler, Deyimler, Argo, Şive, Lehçe, Kelime Oyunları Vesaire* bölümünde *Ulysses* çevirisinden verdiği örneklerle çevirmenlerin bu konularda nasıl adım atacağına dair öneriler sunarken *Sevimay, Terminoloji ve Sözlük Kullanımı* isimli bölümünü çevirmenlerin çevirilerinde yararlanabilecekleri sözlüklere ayırmaktadır.

Deneme 5 bölümünde yazar diğer bölümlerden farklı olarak Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* romanından bir bölümünün İngilizce çevirisini ve dört farklı çevirmen tarafından yeniden Türkçeye yapılmış çevirilerindeki farklılıkları ele almaktadır. *Sevimay, İnce İşçilik, Son Okuma Türkçe Söyleme, Türkçenin Mantığı* bölümünde metinde detay anlam taşıyan ve çevirmeni tuzağa düşürmeye elverişli olan yapıların tespit edilmesi ve bunların erek dilin mantığına uygun olarak aktarılmasının, yapılan çevirinin sesli okunmasının ve yayımlanmasının üzerinden uzun zaman geçmiş çevirilerin okur uyarılarını da dikkate alarak güncellenmesinin gerekliliğine vurguda bulunmaktadır. *Kültürel Bilincin Çeviriye Yansması* başlıklı bölümde çevirmenlerin kültürel farklılıkları gözetmesi ve olabilecek en iyi çözümü sunmasının gerekliliğine çevirinin kültürel bağlamına, kültür ve çevirmen arasındaki çift yönlü alışverişe yer vererek değinmektedir. Çalışmasının son bölümü *Yeni Başlayacaklara Tavsiyeler ve Sektörel Bilgilerde* ise çevirmenlerin amaçlarına göre hangi yayınevlerine başvurmalarının gerektiğini, baskı adeti, telif oranı, çeviri teslim tarihi, ödeme tarihi, avans, cezai yaptırımlar gibi konulara değinerek ele almaktadır.

Çeviri'bilirsin!: Edebiyatın Gizli Kahramanlığı Hakkında Notlar, 'Çeviri nasıl yapılır?' sorusuna Sevimay'ın kendine has içten üslubuyla çeviri deneyimlerini derleyip uygulamalı örneklerle destekleyerek çeviriye ilgi duyan okurlara aktardığı bir rehber niteliğindedir.